

Suusikko

Metsähistorian Seuran jäsenlehti 3/2023

**PUHEEN
JOHTAJAN
PALSTA
S. 3**

**RETKEILY
RAASE-
PORISSA
S. 4**

**METSÄ-
KUVAN
KÄÄNTÖ-
PUOLI
S. 14**

**METSIEN
AIKA
-SEMINAARIN
ANTIA
S. 17**

**KIRJA-
UUTUUKSIA
S. 22**

Susikko ^{3/2023}

Puheenjohtajan palsta	3
Retkeily Raaseporissa.....	4
Metsäkuvan kääntöpuoli	14
Metsien Aika -seminaarin antia	17
Kirjauutuuksia	22

Susikko

METSÄHISTORIAN SEURA RY:N JÄSENTIEDOTE 3/2023

<http://www.metsahistoria.fi>
[seura\(at\)metsahistoria.fi](mailto:seura(at)metsahistoria.fi)

ISSN 2737-3428 (painettu)
ISSN 1799-0750 (verkkojulkaisu)

Julkaisija: Metsähistorian Seura ry
Ilmestyminen: Kolme kertaa vuodessa
Toimituskunta: Heikki Roiko-Jokela,
Antti Koskimäki, Juha Aaltoila
ja Tapio Kamppila
Taitto: Kirsi Salonen/Grafisa

Susikossa julkaistaan metsähistoriaan liittyviä tekstejä ja kuvia. Tekstiehdotuksia voi lähettää seuran osoitteeseen [heikki.roiko-jokela\(at\)jyu.fi](mailto:heikki.roiko-jokela(at)jyu.fi). Tekstin kirjoittamisessa on noudatettava kirjoitusohjeita, jotka ovat seuran kotisivuilla www.metsahistoria.fi/julkaisut/susikko.

Etukansi:
Näin vartevaksi vuorijalava kasvaa vain maamme eteläisellä rannikolla. Tämä puu on Tammisaaren Ramsholmenissa. Kuva: Antti Koskimäki.

PUHEENJOHTAJA
Heikki Roiko-Jokela

VARAPUHEENJOHTAJA
Kari Mielikäinen

MUUT HALLITUKSEN JÄSENET

Tapio Kamppila, sihteeri
Jarmo Hämäläinen
Leena Karjalainen-Balk
Nuutti Kiljunen
Pirkko Kivinen
Jukka Nerg
Jaakko Niemistö
Marko Rikala

METSÄMIESTEN SÄÄTIÖ
ihminen ja metsä

Puheenjohtajan palsta

On vuoden 2023 viimeisen Susikon vuoro. Ensi vuosi 2024 onkin jo Metsähistorian Seuran 30. toimintavuosi. Juhlavuodesta enemmän tuonnempana, mutta on hyvä tehdä pieni katsaus seuraan ja sen toimintaan myös kuluneena vuonna.

Metsähistorian Seura tehtävämäärityksensä mukaisesti edistää laaja-alaisesti ja monitieteisesti metsähistorian ja -perinteen tutkimusta, tallennusta ja harrastusta. Se toimii nimensä mukaisesti metsähistorian tutkijoiden ja harrastajien, mutta myös metsäalan ammattilaisten yhteistyöelimenä ja verkostona. Yhteistyö eri tahojen kanssa on kuluneen vuoden aikana ollut monipuolista, hyvähenkistä ja molempia osapuolia tyydyttävää.

Metsähistorian Seuran toiminnan tavoitteena on ollut myös tänä vuonna tarkastella eri näkökulmista ja eri tavoin suomalaista metsäkulttuuria ja metsähistoriaa. Metsät –metsäkulttuuri ja metsähistoria – nähdään osana suomalaista yhteiskuntaa ja kulttuuria: keskeisenä osana maamme historiaa. Tätä toimintaa seura on vuoden 2023 aikana toteuttanut muun muassa järjestämällä Metsien aika -seminaarin, metsähistorian tutkijoiden yhteisen kokoontumisen Jyväskylässä 6.10.. Seminaari toteutettiin yhteistyössä Suomen Metsämuuseumun ja Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitoksen kanssa.

Metsillä ja niiden ympärille kytkeytyvällä toiminnalla on ollut ja on edelleen arvoa Suomelle ja suomalaisille. Voidaan puhua taloudellisesta arvosta – Suomi on pitkään seissyt puujaloilla – mutta metsillä on myös kulttuurinen arvonsa, mikä ilmenee lukemattomin eri tavoin tarkastelijasta ja hänen

lähtökohdistaan riippuen. Muuttuvassa maailmassa myös metsien poliittinen merkitys on korostunut ja ilmastonmuutoksen myötä metsien arvo nousee vielä arvoon arvaamattomaan...

Metsät ovat aina olleet osa suomalaista elämää, maamme kulttuuriperintöä ja historiaa. Metsät tulevat myös tulevaisuudessa olemaan osa yhteiskuntaamme. Joka päivä luodaan uutta suomalaista metsähistoriaa.

Tässä yhteydessä haluan onnitella keskeistä yhteistyökumppaniamme:

Metsämiesten Säätiö täytti 18.11.2023 jo kunnioitettavat 75 vuotta. Säätiö on jo vuodesta 1948 ollut kehittämässä metsäalaa yhdessä metsäammattilaisten, metsänomistajien ja muun metsäväen kanssa.

Metsämiesten Säätiö on ollut myös merkittävä yhteistyökumppani ja toiminnan mahdollistaja Metsähistorian Seuralle. Yhteiset hankkeet ja suoranainen taloudellinen tuki ovat merkittävästi edesauttaneet Metsähistorian Seuran toimintaa. Tästä suuri kiitos. Ja onnitelut myös tuleville vuosille!

Metsät ovat meidän kaikkien yhteinen asia.

Heikki Roiko-Jokela

*Metsähistorian Seuran puheenjohtaja,
dosentti*

Retkeily Raaseporissa

Metsähistorian seuran vuoden 2023 retkeily suunnattiin Raaseporin kaupungin alueella oleviin kohteisiin. Raasepori muodostettiin vuonna 2009 useista alueen kaupungeista ja kunnista. Retkeläiset majoittuivat Tammisaaren keskustassa. Ryhmän koko oli parisenkymmentä henkeä.

Retkeilystä on seuraavassa selostus. Juha Aaltoila kertoo perjantain 8.9.2023 osalta ja Antti Koskimäki lauantain 9.9.2023 kohteista.

Kuvat ovat Antti Koskimäeltä.

PERJANTAI 8.9.2023

Historia havisee Fiskarsin metsissä

Fiskars Oy:n metsissä entisessä Pohjan kunnassa havisee historia, jonka juuret ultuvat 1600-luvulle asti. Vuorikollegio antoi luvan masuunille vuonna 1649. Ruotsissa Falunin kuparikaivoksen ympäristöistä oli korjattu puut masuunien hiilen tuotantoon ja valtavilla aloilla oli kova pula puusta. Siirtyminen lahden taakse Suomeen oli luontevaa; puuta, väkeä ja hevosia piti riittämän kuningaskunnalle tärkeän raudan tuottamiseen.

Fiskarsin alueella oli aloittanut jo 1630-luvulla saha, jonka tuotanto mitattiin raaka-aineen määrällä, ”kymmeniä tukkeja vuodessa”. Seutukunnan puustoissa ei voi nähdä merkkiäkään hiilimiilujen puunkäytöstä, mutta maapohjan tallaja törmää usein laakeaan kuoppaan. Siinä on ollut kauan sitten hiilimiilu. ”Törmään vielä nykyäänkin aiemmin tuntemattomiin miilun pohjiin. Olemme merkinneet miilujen pohjat suunnistuskarttoihin. Kohteet on suojeltu muinaismuistoina”, kertoi metsäpäällikkö Robert Lindholm.

Koksi ja kivihiili pelastivat metsät

Viimeinen hiilimiilu poltettiin vuonna 1920, mutta perinne on säilynyt seudun ihmisten yhteistyöllä upeasti kuten metsähistorian seuran tiedolle, hyvälle seuralle ja maittaville ruuillekin persot retkeläiset havaitsivat 9.9.2023.

Raudan tarve oli kovaa Ruotsissa, niin rauhan kuin sodankin töihin. Fiskars osti lisää maita 1850-luvulla puun saantinsa turvaamiseksi. Puun ja hiilen

Robert Lindholm alueella, jossa aikanaan poltettiin runsaasti hiilimiiluja.

Puuhiili säilyy hyvin maassa, hiilenpalasia yli sadan vuoden takaa.

hinnat tuppasivat kysynnän ja tarjonnan lain voimin nousemaan. Vapaan kilpailun sääteleminen ja virasto-voimin valvominen oli yli 200 vuoden päässä tulevaisuudessa. Niinpä ruukit jakoivat sekä puun että hiilen ostoalueitaan kuinka parhaaksi katsoivat. Metsiä ostettiin myös puun riittävyuden turvaamiseksi. Rikkaat rikastuivat, torpan, pelto- ja metsäpläntin vuokraajat eli lampuodit saivat kaitaan elantoonsa tärkeää lisää ajamalla miiluilutansa hiiltä ruukille. Valtiolle raudan tuotannon riittävyys oli niin tärkeää, että siihen kannustettiin ruukkeja verohuojennuksin.

Suuri Pohjan sota tuhosi arkistot

Fiskarsin historiaan liittyvät arkistot tuhoutuivat Suuren Pohjan sodan (1700—1721) melskeissä, mutta tuon kaukaisen kauhujakson jälkeiseltä ajalta ovat arkistot säilyneet. Nyt Fiskars Group omistaa metsiä noin 15 000 hehtaaria, 10 000 yhtenä alueena Fiskarsissa ja noin 5 000 hehtaaria Hankoniemellä. Lindholm vastaa alueen metsätaloudesta, tiestöstä ja puistojen hoidosta. Riistanhoitaja vastaa metsien riistan hoidosta ja metsästyksen järjestelyistä.

Huono aika nosti komeat männiköt

Fiskars oli aikaansa edellä 1800-luvulla metsähoidossa. A. G. Blomqvistin päiväkirjoista löytyy tieto, jonka mukaan puuta hakattiin 31 000 kuutiometriä vuodessa. Tuon ajan pinta-ala ei ole tiedossa. Hakkuissa jätettiin siemenpuita ja taimituotantoon rustattiin ”fröbäddar” eli taimipenkkejä, joista saatiin puun alkuja lähialueen istutukseen. Turhaan ei professori kehunut seudun metsiä: ”Här finns vackrade skogar än i andra parter av landet.”

Komea on myös metsänviljelyn tulos vuodelta 1884. Fiskars Group lahjoitti tuolloin viljeltyjä lehti-kuusia museolaiva Sigynin perinpohjaiseen kunnostukseen vuonna 2019. Mastopuut olivat 26-metrisiä, tyveltä halkaisijaltaan 80-90-senttisiä. Mastoista tuli 21-metrisiä.

Vuodet 1958 ja 1959 olivat ahtaita taloudellisesti Fiskarsille. Metsä ja isot hakkuut pelastivat yrityksen laman yli. Tienvarsien hätäaukoilla kukoistaa nyt ko-

meita kolmannen kehitysluokan männiköitä. Lindholm mukaan metsät kasvavat nyt vuodessa noin 70 000 kuutiometriä, kun hakkuut jäävät vajaaseen 50 000 kuutiometriin eli pahaa hiiltä sitoutuu järeytyviin runkoihin ja niistä toivottavasti aikanaan seiniin ja permantoihin niin tölleissä kuin villoissakin niin meillä kuin muuallakin.

Lisätietoa internetissä: Historiamme - Fiskars Group

Nikarin puusepillä on aikaa huippulaadun tekoon

Meillä on hirveästi aikaa, ei tarvitse huoltaa hienoja, kalliita koneita. Ykkösajatus on, että tuotteen voi tarvittaessa korjata, voi huoltaa eli purkaa osiin ja tehdä risan osan tilalle uuden osan, sanoo puuseppämestari Mikael Spitz Nikari Oy:stä. Huonekalut valmistetaan massiivipuusta, osat liitetään toisiinsa perinteisin puuliitoksin, uusiakin saattaa syntyä, ei ole tappeja, ei ruuveja. Tämähän kuulostaa Ikean vastakohtalta.

Kunnioitamme luontoa ja ympäristöä, huomioimme ilmaston muutoksen ja hyvää tekemällä teemme hyvää, Spitz sanoo. Nikarin puuseppien työtila valmistui vuonna 1837, ei puusepän verstaaksi vaan metallipajaksi, jossa valmistettiin kauan sitten rautoja muun muassa Saimaan kanavan portteihin. Kanava valmistui vuonna 1856. Tuosta työstä näkyy yhä tummien metallilastujen jäämiä paikoin lattiassa.

Harjan varresta puuseppämestariksi

Mikael Spitz syntyi vuonna 1969 Kölnissä Saksassa ja varttui Leverkusenessä. Vanha mestari työnsi puusepän ammatista kiinnostuneelle oppipoika-Mikaelille luutun ja harjan kouraan ja komensi: ”mene sii-voamaan!” Oppipoikana, kisällinä ja vuodesta 1998 puuseppämestarina Spitz avioitui suomalaisen Mira Donnerin kanssa ja tuli Suomeen. ”Tiesin Fiskarsista vain oranssiset sakset. Pyörin alkuun Heinolassa oppilaitoksella ja tulin sitten yhdeksi kuukaudeksi Fiskarsiin.” Suomen kaikkien aikojen ehkä tunnetuin puuseppä Kari Virtanen pyysi, voisiko Spitz jäädä Fiskarsin puuseppien yhteisöön. ”Täällä olen ollut 25 vuotta.”

Retkeläisiä ja Mikael Spitz, etualalla, Nikari Oy:n näyttelytiloissa.

Osaajia monista maista

Nikarin verstaalla ahertaa käden ja puun taitajia monista maista. Sveitsiläissyntyinen puuseppämestari Rudi Merz muutti Suomeen 1970-luvulla ja on ollut Fiskarsin taiteilijoiden ja käsityöläisten osuuskunnan jäsen vuodesta 1996 lähtien. Hänet nimettiin Suomen vuoden 2006 taidekäsityöläiseksi. Virtanen ja Merz ovat puuseppäyhteisön voimamiehet. Yhteisössä toimii nyt kahdeksan puuseppää, logistiikkajohtaja ja muotoilujohtaja. Kotimaisten taitajien kanssa ahertaa osaajia Puolasta, Saksasta ja Ruotsista. Verkosto on kasvanut Merzin ja Virtasen voimin globaaliksi, suunnittelijoita on noin 15, Yhdysvaltoja ja Japania myöten.

Mäntyä, koivua ja tervaleppää

Suomessa kasvavista puulajeista käytetään mäntyä, koivua ja tervaleppää. Kotimaisessa tammessa ja saarnessa on värivikoja. Puu tuodaan Saksasta, Ranskasta tai Italiasta. Kotimaisesta kovalahoisesta kuuksusta tehty komea hylly kertoo, ettei luovuudella ole rajoja. Spitzin mukaan ihmisillä ei ole aina välttämättä tajua, mitä mikin puulaji tarkoittaa, ”ei ehkä nähdä, miltä puu näyttää, tuntuu, esimerkiksi pehmeys,

vaaleus.” Nikarin tuotteisiin on saatavilla noin 25 eri puulajia. Kalusteiden pinnat käsitellään myrkyttömällä vahoilla ja öljyillä. Kuvia ja hintatietoja Nikarin puuseppien töistä löytyy esimerkiksi osoitteesta www.finnishdesignshop.fi/nikari Nikarin asiakkaita ovat mm. valtio, yksityiset henkilöt ja jälleenmyyjät.

Fiskarsista kasvoi hieno yhteisö

Fiskarsiin kasvoi ruukin myötä noin sadan asuintalon yhdyskunta. Ruukin toiminnan loputtua uhkasivat monet taloista jäädä kylmillensä. Ison ja tuloksekkaan työn nurjan kehityksen estämiseksi ja Fiskarsin alueen elinvoiman eteen teki töitä pitkäaikainen kiinteistöjohtaja Ingmar ”Imma” Lindberg. Hänen johdollaan alueelle saatiin koottua nykyisenlainen käsityöläisten ja taiteilijoiden yhteisö. Fiskarsin vanha, hieno ruukkimiljöö on nykyisin myös vilkas matkailukohde.

RAASEPORIN METSÄT

Rahvas ja herrat metelöivät, metsä ei kuule vaan kasvaa

Raaseporin kaupungin metsistä Tammisaarella on paljon tietoa pitkältä ajalta. Kaupungin johto päätti

ostaa vuonna 1832 alueen Venäjältä; vetopelit eli hevoset ja voin sekä kakkukerman tuottajat eli lehmät tarvitsivat laidunta. Metsänhoitaja Torsten Rancken (1889—1981) tutki metsiä ja totesi ne kehnoiksi. Tulos piti yhtä muualla maassa tehtyjen havaintojen kanssa laidunnuksen vaikutuksista metsätalouteen. Ja niinpä kävi sitten Ramsholmenillakin Tammisaaresa. VPK istutti tammea ja jalavaa. ”Elukat söivät taimet”, sanoo äskettäin eläkkeelle jäänyt kaupungin metsätalousinsinööri Carl-Johan Jansson.

Tieto ja kokemus kovettavat nahkan

Jansson sopii monille metsäammattilaisille esikuvaksi. Hän ei ole käpertynyt sisäänpäin jyrkkään arvostelun tai maastokatselmuksen edessä, vaan on puolustanut itse metsissä kokemaansa ja tutkijoiden mittaamaa tietoa. Mielelläni olen lukenut hänen kannanottojansa lehtien sivuilta.

Kaksi kertaa on esitetty, että kaupungin tulee luopua avohakkuista. Esityksiin on lisätty ajan tavan mukaan jälkikaneetiksi vaihtoehto: jatkuva kasvatus. Esimerkiksi Mustion alueella on paljon lahon runtelemia nuoria kuusikoita, ei niissä jatkuva kasvatus

tule kyseeseen vaan puulajia täytyy vaihtaa, Jansson kertoi. Kuusikoista menee lahoihin viidennes hakkuista suoraan hakkuriin ja energiaksi.

Laidunnus loppui jo vuonna 1908

Hagenin ja Ramsholmenin alueella kiellettiin laidunnus vuonna 1908. Ramsholmenin alue vakuutti Metsähistorian seuran retkeläiset. Moisissa jalojen lehtipuiden pylväiköissä kävely ei ole mahdollista pohjoisen eläjille. Männyn roolista alueella on kränätty, kiivailtakin niin tuvissa kuin sammalillakin. Nyt mänty on tärkeä puulaji: ”Suuret vanhat männyt ovat alueen historian sekä maiseman kannalta arvokkaita, ja ne tulee pääsääntöisesti säästää”, seisoo vuodelta 2021 olevassa Hagenin alueen hoitosuunnitelmassa”. Sen teossa oli Janssonkin mukana.

Npsumk on oiva ohjenuora

Nyt on jo tovin ollut tapa muuttaa instituutioiden ja virastojen vanhoja hyviä nimiä historiaa halveksuen uusiksi. Ärtymystäkin on ollut ilmoilla. Toivottavasti ei kuitenkaan ikinä tarvitse lukea sanomista, että Helsingin Tuomiokirkon uusi nimi on Hekeveke eli

Carl-Johan Jansson Ramsholmenissa tammen juurella.

*Lapioita moneen tarkoitukseen Riilahdessa.
Kuvassa vasemmalla näkyy osa haravan lapaa piineen.
Kuva: Antti Koskimäki.*

Helsingin keskustan veisauskeskus. Janssonilla taas on kelpo lyhenne metsälliseen menestykseen: Npsu-mk eli Nopeasti pitää saada uusi metsä kasvamaan. Tämä johtaa hyvään taloustulokseen ja maksimoi hiilen sidonnan.

Aarniot voivat olla surmanloukku

Neitseellisen luonnon tavoittelu voi johtaa metsien aarnioittamisen ihanteeseen, jossa päiväkoti- ja koulu- muksujen, suunnistajien ja muidenkin liikkujien turvallisuus unohtuu tyystin. Jansson muistaa kaupungin korvanneen kaatuvan puun alle jääneen auton vahingot. Sen sijaan asuntovaunut päälle rytkähtänyt raita ei aiheuttanut korvausvelvollisuutta, kun ei niillä tienoin oltu tehty metsille mitään.

Lyhenteisiin palatakseni Raaseporin Novia on nykyisin laitos, josta löytyy opintolinja metsätalouden sinöörin tutkintoa varten. Ruotsinkielinen metsäopetus alkoi Sipoossa vuonna 1907, ensimmäiset 12 oppilasta aloittivat vuonna 1908. Koulu muutti vuonna 1918 Tammisaareen ja vuonna 1922 nimeksi tuli Ekenäs forstskola.

Kaksi antoisaa retkipäivää Raaseporissa nosti mieleeni idean. Seutukunnan metsät, metsänomistajat, alan opiskelijat ja muut kiinnostuneet ansaitsevat laajan tietouden koostamisen kansien väliin. Ja tenttikirjaksi Noviaan. Vanhan tunteminen on keskeistä uuden luomisessa, niin kiistelemisessä kuin rakentamisessakin.

LAUANTAI 9.9.2023

Riilahden kartano

Mikael Aminoff toivotti retkeläiset tervetulleiksi Riilahden kartanoon entiseen Bromarviin. Hän selosti tilan ja sen omistajien vaiheita vuosisatojen takaa tähän päivään. Ensimmäinen maininta tilasta on 1400-luvun loppupuolelta. Tilasta muodostettiin allodiaalisäteri vuonna 1645. Tällaisella tilalla seuraavakin saman suvun sukupolvi sai jatkaa tilan hallintaa. Tavanomaisilla rälssitiloilla tämä ei ollut varmaa, vaan tila saatettiin antaa jollekin muulle suvulle.

Aminoffien suku tuli tilalle pian vuonna 1721 tehdyn Uudenkaupungin rauhan jälkeen, vuonna 1725. Sukupolvesta toiseen tilalla oli monia vaiheita, joihin

kuului myös taloudellisesti ahtaita aikoja. Niistäkin selvittiin. Nimekkäin omistaja oli 1800-luvun alussa tilan omistanut kreivi Johan Fredrik Aminoff.

Johan Fredrik Aminoffin aikana Riilahdesta tehtiin sääntöperintötila. Tämä tarkoitti, että vanhin poika peri koko tilan. Näin tilat säilyivät jakamattomina. Näin Riilahtikin pysyi kokonaisena. Sääntöperintöoikeus säilyi laissa vuoteen 1932 asti.

Johan Fredrik rakennutti nykyisen päärakennuksen. Vieläkin perheen käytössä oleva päärakennus rakennettiin vuosina 1803—1806. Rakennusta laajennettiin erillisellä lisäosalla 1850-luvulla. Sekin on käytössä. Päärakennuksen kivijalka on alkuperäinen. Seinissä on hirsien päällä tuohi ja uloimpana kerroksena maalattu ponttilaudoitus. Tällä jäljiteltiin rappausta. Alunperin talossa oli puukatto, joka vaihdettiin peltikatoksi. Se kesti 160 vuotta, kunnes se vaihdettiin uuteen. Riilahdessa on yhteensä 35 rakennusta. Asuirakennuksia niistä on 19. Oman väen käytössä niistä on vain muutama, muissa asustavat kesävuokralaiset. Hakelämmitys oli kokonaisuudelle erittäin edullinen ratkaisu, koska kevyttä polttoöljyä kului 12 000 litraa vuodessa.

Tilalla on harjoitettu maa- ja metsätaloutta, mutta sen ohella on ollut muutakin toimintaa. 1800-luvun lopulla vapautettiin laivaus, jota myös rannikolla olevalle Riilahti teki. Nyt tilalla on meneillään sukupolvenvaihdos. Jessica-tytär on ottamassa ohjaksia käsiinsä. Tilan tuotantosuuntina ovat edelleen maa- ja metsätalous. Pelloilla harjoitetaan luomuviljelyä. Hereford-rotuisia emolehmiä tuotetaan ja jossakin määrin myös lihaa. Osa lihasta käytetään tilan ravintolassa, jossa retkikuntakin nautti maittavan aterian. Tilalla on yli 30 hevosta. Ratsastusleireille osallistuu kesän mittaan noin 250 nuorta.

Riilahti ja sodat

Suuressa Pohjan sodassa 1714—1721 alue hävitettiin perin pohjin. Riilahdenkin seutu miehitettiin vuonna 1713. Vuonna 1714 käytiin Riilahden meritaistelu. Siinä pieni Ruotsin laivasto kärsi tappion Venäjän laivastolle. Seuraavan kerran sota sivusi Riilahtea vuonna 1940. Talvisodan päättäneessä Moskovan rauhassa Hankoniemestä tuli Neuvostoliiton vuokra-alue. Se rajautui Riilahden maihin. Neuvostosotilaat vetäy-

Mikael Aminoff ja Riilahden tammia.

tyivät Hankoniemeltä vuoden 1941 aikana. Jatkosodan alussa syksyllä 1941 käytiin tykistö- ja osittain ankaria lähitaisteluita saaristossa. Riilahdenkin tilan puissa oli sirpaleita, jotka haittasivat sahausta 1960-luvulle asti.

Metsät ja puistot

Riilahden metsätalous on ollut suunnitelmallista 1800-luvulta alkaen. Vuonna 1909 tilan metsistä tuli vastuuseen metsänhoitaja. Vuonna 1924 metsien keskipuusto oli 100 m³/ha. Noin sadan vuoden kehitys näkyy vuoden 2022 tilanteessa, jolloin vastaava lukema oli 185 m³/ha. Lehtipuiden osuus oli vuonna 1951 yhdeksän prosenttia. Osuus nousi 14 prosentiksi, kunnes palattiin yhdeksän prosentin tasolle, jolla osuus on nyt. Vielä 1960-luvulla tilalla oli vuonna 1714 eläneitä puita.

Johan Fredrik perusti puiston, joka edusti englantilainen tyyliä, ei ranskalaista tyyliä geometrisine muotoineen. Tammia, saarnia ja lehmuksia tuotiin Ruotsista. Mikaelin isoisän aikoihin asti tammet olivat 'pyhiä puita'. Vuonna 1890 tuotiin yksi pyökki

Etelä-Ruotsista. Isoisä toi 1920-luvun loppupuolella puistoon satoja pyökkejä, joista Riilahti sai oman erityislemiansa. Pyökit tuotiin Tistadin taimitarhalla Mälaren-järven eteläpuolelta. Pyökeistä tuli Mikaelin isän aikana 'pyhiä'. 1970-luvulla pyökkeihin iski tavallisesti koivussa esiintyvä taulakääpä, *Fomes fomentarius*. Kuolevia puita kaadettava. Pyökki alkaa tuottaa siementä noin 50-vuotiaana. Näin 1970-luvulla puistoon alkoi ilmestyä taimia. Mikael siirsi niitä eri puolille puistoa, jolla tavalla puiston puustoa alettiin uudistaa. Nyt ihailtiin sekä tukkikokoisia, järeitä 1920-luvun puita että noin 50-vuotiaita pyökkejä.

Malmbacka

Retkeilyn päätöskohde ja -kokemus oli Raaseporin Snappertunan Malmbackan Miilinpolttajan kylässä. Siellä valmistettiin puuhiiliä. Tom Österlund selosti toimintaa alueella tähän asti. Lähtökohtana oli rautaruukkien suuri puuhiilen, sysien tarve. Niillä tuotettiin yli tuhannen asteen lämpötila, jolla rauta erotettiin rautamalmista. Myös kalkkia tarvittiin.

Ensimmäinen ruukki perustettiin Mustioon vuonna 1616. Suomessa toimi enimmillään noin sata rautaruukkia. Yhden ruukin hiilenkulutus vaihteli välillä 5 000 - 15 000 kuutiometriä, joten kokonaiskäyttö oli melkoinen. Yhteen hiilikuutioon tarvitaan puuta noin kaksi kuutiometriä. Runsaalukuinen yleisö sai tietoa tekstitauluista ja valokuvista.

Viitisentoista vuotta sitten kylässä heräsi ajatus hiilenpolttotaidon elvyttämisestä. Kylästä tehtiin vuosina 2011 ja 2012 useita opintomatkoja Ruotsin Skinnskattebergiin, jossa miiluja poltettiin. Sieltä tuotiin myös tietoa vastavuoroon vieraillemalla Malmbackassa. Huolellisen perehtymisen jälkeen vuonna 2012 rakennettiin ja poltettiin ensimmäinen sysihiilu.

Nyt oli käsillä 12. miilu. Puuta oli koossa 13 m³. Puulaji voi olla mikä tahansa, mutta lehtipuu, erityisesti koivu tuottaa eniten lämpöä tuottavan hiilen. Nykyisten miilujen kokoa ei voi verratakaan ruukkiajan miiluihin, joissa oli puuta noin 200 m³. Noina aikoina miilut poltettiin loppuvuodesta. Kita ja Tom Österlund selostivat, miten miilunpoltto tapahtuu ja esittelivät paikalla olevat toimijat. Heidän yllään olevat perinteiseen tapaan tehdyt vaatteet esiteltiin. Talkooväkeä tarvitaan ja on tarvittu runsaasti vuosien

Tom Österlund selosti toimintaa Malmbackassa.

Sytyttämistä vaille valmis hiilimiilu.

Miilun sytytys hyvässä alussa, Chris Selenius ja Tom Österlund.

mittaan. Sitä on tarvittu polttotapahtumien läpivientiin sekä tarvittaviin rakenteiden tekoon. Heti alussa alueelle rakennettiin riukuaidat, osaamisen lisäämistä sekin. Miilunpoltto on noin viikon rupeama, joten sen tunteissa tarvitaan majapaikkoja. Alueelle on vuosien mittaan rakennettu osin maan sisällä olevia kojuja, jollaisissa miilunpolttajat ennenkin majailivat.

Tom Österlund ja Chris Selenius selostivat miilun rakenteen ja sytyttivät miilun. Miilun keskellä on kaivomainen, maahan asti ulottuva kuilu, jonka pohjalle sytytetään rutikuivista puista nuotio. Niin tehtiin nytkin. Kun se palaa kunnolla, aukkoa laitetaan kiinni. Miiluun kootut puut alkavat kyteä ja kyteminen leviää lopulta ulospäin koko miiluun. Miilun pohjalla on säteittäin ilmanavat, joista kytevään kasaan johdetaan ilmaa. Miilu ei saa palaa liekeillä, koska silloin menetettäisiin tulevien hiilien raaka-aine. Miilu on peitetty maalla syttymisen estämiseksi. Miilun läpikotainen hiiltyminen ottaa viikon verran. Sitä on pidettävä silmällä koko ajan ja tarvittaessa

peitettävä maalla. Sytytysvaiheessa miilusta nousee sankka savu, niin nytkin.

Tapahtumaan kuuluu musiikki sekä monenlainen suuhunpantava. Miilunpolttajien ruokaa on ollut miilupulla. Alunperin se oli jauhoista ja sianrasvasta muotoiltu pallero, joka paistettiin hiilillä. Nyt paistamiseen käytetään paistinpannaa. Sen pohjalle laitetaan sianlihahalasia, jotka peitetään lettutaikinalla ja valmista tulee. Tuhtia haukattavaa on tämäkin. Metsähistorian seuran retkeily päätettiin hiilipullien ja kahvien nauttimiseen ja paluuseen Tammisaareen.

Hiilimiilujen teosta ja polttamisesta on tullut Malmbackaan kiinteä osa vuoden kiertoa. Suunnitelmissa on tervahaudan rakentaminen ja polttaminen joskus lähivuosina. Asiaa on valmisteltu poistamalla mäntyjen tyviltä kuoria suikaleina. Tämä on perinteinen tapa. Tyvet pihkoittuvat tervaa tuottaviksi pysyen elävinä tyville jätettyjen koskemattomien kuorisuikaleiden varassa.

Tervahaudan rakenne on toisenlainen, vaikka tervankin irrottamiseen käytetään puutavaran kuiva-
tislamista. Tervahaudan pohja on tiivis syvennys ja
terva johdetaan ulos haudan pohjasta alkavaa putkea
myöten. Tervahauta on umpinainen ja se sytytetään
reunoilta. Kyteminen hallitaan päällysteenä olevalla

maalla, jota lisätään tarvittaessa. Lisäksi koko kuu-
maan vaiheeseen tarvittava aika on tervanteossa ly-
hyempi kuin sysien teossa; kyse on päivistä, ei vii-
kosta ja jopa pidemmästä ajasta. Päätuotteen ohella
tervahaudankin sisällys on valmista puuhiiltä.

Malmbacka on varusteltu siihen kuntoon kuin se oli aikoinaan, kun hiiltä poltettiin paljon. Pitkän polttorupeaman aikana lepäiltiin tällaisissa kojuissa.

METSÄKUVAN KÄÄNTÖPUOLI.

Metsäkatoalueiden yhteiskunta- historia ja maisemakuvasto Suomessa ja Ruotsissa noin 1820–1920 (MetSuRi)

Metsän puolella on Koneen Säätiön uusi avaus, joka rahoittaa syvällisiä, oivaltavia ja rohkeita hankkeita laajasti metsään liittyvistä aiheista. Säätiö myönsi Jyväskylän ja Turun yliopistojen tutkijoiden yhteiskunta- ja maisemahistorialliselle MetSuRi-hankkeelle monivuotisen rahoituksen.

Tämän päivän suomalaisen metsäkeskustelun juuret ovat syvällä. Viranomaislähteiden mukaan 1800-luvun puolivälin Viipurin Karjalan metsävarat oli

käytetty loppuun. Alueen talonpoikaisväestön käsitys metsävaroista vaikuttaa tästä poikkeavalta, sillä sekä tukkipuukauppa että halkojen myynti Pietariin kasvoivat 1800-luvun jälkipuoliskon Viipurin läänissä. Tulkintojen ristiriitaisuutta visualisoivat aikakauden Viipurin karjalaista maisemaa kuvanneet teokset, joiden perusteella alueen metsäisyys on silmiinpistävä. Viipurin Karjalan 1800-luvun metsävaroja koskeva kriittisyys ja ristiriitaisuus eivät olleet poikkeuksellisia, sillä Ruotsin Taalainmaalla vallitsi selvitysten mukaan samaan aikaan myös laaja metsäpula. Alueen väestö ei kuitenkaan jakanut viranomaisten näkemystä.

Osa Claes Wilhelm Gyldeénin laatimasta Suomen metsävarakartasta (1850). Tumman punaisella merkityillä alueilla vallitsi yleinen metsän puute, vaalean punaisilla alueilla oli pulaa tukeista ja niukasti poltto- ja pienpuuta. (Museoviraston kuvakokoelmat)

Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitoksen tutkijan dosentti Antti Räihän johtamassa MetSuRi-hankkeessa yhdistyvät empiirinen historiantutkimus ja taidehistoriallinen visuaalisen kulttuurin analyysi. Tutkimus painottuu metsävarallisuutta käsittelevään keskusteluun, metsämaiseman visualisoinnin yhteiskunnalliseen merkitykseen ja metsävarallisuuden paikallisiin realiteetteihin. Räihän lisäksi työryhmään kuuluvat dosentti Pirita Frigren Turun yliopistosta (Digitaalisen kulttuurin, maiseman ja kulttuuriperinnön tutkinto-ohjelma) ja tutkija Antti Vallius Jyväskylän yliopistosta (Musii-kin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos).

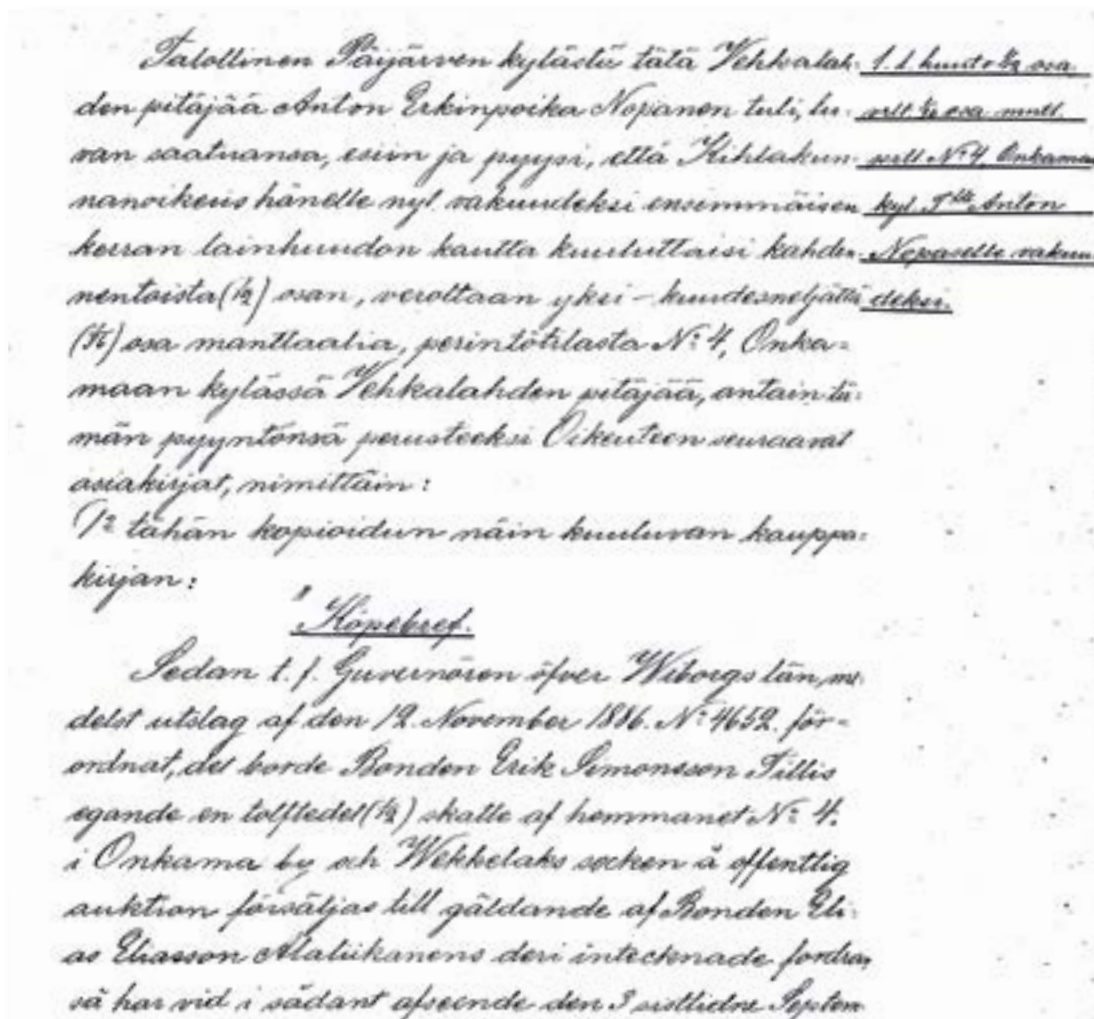
Metsät, Suomi ja Ruotsi

Tutkimushanke keskittyy Viipurin Karjalaan, josta tehtyjä havaintoja verrataan vastaavan ajan Ruotsin Taalainmaahan. Alueet muistuttavat niin virallis-

ten metsävaraselvitysten tulosten kuin esimerkiksi viljanviljelyn vähäisyyden ja sivuelinkeinojen keskeisyyden osalta läheisesti toisiaan. Tutkimushanke ulottuu 1820-luvun Ruotsin ensimmäisistä metsävara-arvioinneista vuosittaisten Valtakunnan metsien inventointien (VMI) aloittamiseen 1920-luvun Suomessa.

Suomalaisen ja ruotsalaisen kansallisen historiankirjoituksen sekä 1800-luvun jälkipuoliskon ja 1900-luvun alun kansallisromanttisesti painottuneen kuvataiteen rajat ylittävä hanke tuottaa vertailevan menetelmän avulla uutta tietoa viranomaislähteiden takaisesta yhteiskuntahistoriallisesta metsäkuvasta Suomessa ja Ruotsissa 1800–1900-luvuilla.

Suomen 1800-luvun ja 1900-luvun alun metsiä käsittelevän aikaisemman tutkimuksen tulokset perustuvat virallisten metsävaraselvitysten osin kriittikömmään analyysiin. Samaan aikaan talonpoikien

Hankkeessa puntaroidaan muun muassa maatalojen pakkohuutokauppojen ja mahdollisen metsän puutteen välistä yhteyttä. Kauppakirja ("Köpebref") Vehkalahden pitäjän Onkamaan kylän Tillin tilan pakkohuutokaupasta 1886. (Kymin tuomiokunnan renovoidut tuomiokirjat KO b:17, 1888, KA)

Kuva 3. Severin Falkmanin laveeraus kuvaa Kurkijokea 1870–1880-lukujen taitteessa. Taustalla siintää laajasti metsää, vaikka Kurkijoki sijaitsee Laatokan ja Saimaan välisellä Gyldeénin metsävarakartan mukaisella tumman punaisella alueella. (Museoviraston kuvakokoelmat)

metsienkäytön paikalliset realiteetit, argumentit ja näkemykset ovat jääneet ylimalkaisten tulkintojen tasolle. Aikaisempia tutkimustuloksia vinouttaa myös se, ettei 1800–1900-lukujen virallisia metsävara-aineistoja kartoista komiteamietintöihin ole käsitelty rinnan samanaikaisen maaseudun ja maatilatalouden kokonaisvaltaisen muutoksen kanssa.

Metsä maisemakuvastossa

Metsät ovat olleet läpi historian keskeisessä asemassa suomalaisessa yhteiskunnassa. Ne ovat sisältyneet eri tavoin myös kansallisen tilan kuvalliseen esittämiseen synnyttämällä vahvoja mielikuvia metsien Suomesta. Suomessa 1800-luvun alkupuolella vallinneessa vanhahtavassa biedermeiertyyllisessä maisemakuvauksessa metsät jäivät kuitenkin vielä muun muassa kartanoita, ruukkeja ja pappiloita esittäneiden kulttuurimaisemien varjoon.

Yleiseurooppalaisesti 1800-luvun jälkipuoliskolla suosioon nousseet kansallisromanttiset, mutta myös aiempaa realistisemmat virtaukset siirsivät suomalaisen maisemataiteen keskeisimmät kiinnostuksen kohteet Sisä- ja Itä-Suomen syrjäseutuihin sekä kalevalalaisiksi miellettyjen erämaiden korpimetsiin. Tässä hankkeessa tutkitaan osaltaan sitä, minkälaista huomiota Viipurin karjalainen metsä sai osakseen 1800–1900-lukujen maisemakuvastossa. Ruotsissa Taalainmaan alue jäi vastaavalla tavalla sivuosaan

1800-luvun kansallisen innostuksen keskusalueista suurimman huomion siirtyessä eteläisen Ruotsin kulttuuriympäristöistä vaara- ja saloseuduille.

Moniääninen metsä(kato)historia

MetSuRi-hanke kokoaa yhteen sekä yhteiskunta- ja sosiaalishistoriallisia että taidehistoriallisia näkökulmia. Empiirinen historiantutkimus ja taidehistoriallinen visuaalisen kulttuurin analyysi avaavat monitieteisen yhteiskuntahistoriallisen näkökulman 1800–1900-lukujen suomalaiseen ja ruotsalaiseen metsäkuvaan.

Hanke tukee tieteen ja erityisesti suomalaisen metsäkeskustelun moniäänisyyttä. Se laajentaa perinteistä maa- ja metsätaloushistoriaa antamalla äänen 1800–1900-lukujen Suomen ja Ruotsin eteläisten ja läntisten peltoviljelyalueiden ulkopuolisille talonpojille niin aikalaislähteiden kuin yhteiskunnallisen keskustelun kautta. Samoin tutkimuksessa kiinnitetään huomiota aikakaudella yleiseurooppalaisesti vallinneiden kansallisromanttisten virtausten takaisten maisemakuvausten yhteiskunnallisiin merkityksiin.

Antti Räihä / [antti.j.raiha\(at\)jyu.fi](mailto:antti.j.raiha(at)jyu.fi)

Pirita Frigren / [pirita.frigren\(at\)utu.fi](mailto:pirita.frigren(at)utu.fi)

Antti Vallius / [antti.s.vallius\(at\)jyu.fi](mailto:antti.s.vallius(at)jyu.fi)

Metsien Aika -seminaarin antia

Metsähistorian Seura, Suomen Metsämuseo Lusto sekä Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitos järjestivät Jyväskylän yliopistolla 6. lokakuuta 2023 tutkijaseminaarin ”Metsien Aika”. Tilaisuuden avasi seuran puheenjohtaja Heikki Roiko-Jokela.

Aikakäsité liittyy monin tavoin metsiin ja metsäkulttuuriin. Metsäsuhteissa kohtaavat erilaiset ajat: ihmisen lyhyt aika, yhteiskunnan keskipitkä aika ja metsien pitkäkestoinen, hidas aika. Kulttuurin kautta ja muistamalla ihminen voi kytkeytyä myös menneisiin aikoihin. Ihmiset ja yhteiskunnat pyrkivät hallitsemaan luonnon pitkäkestoista aikaa tai sopeutumaan siihen, sillä ne ovat riippuvaisia luonnon ekosysteemipalveluista. Millainen on metsän aika ja miten se eroaa ihmisen tai yhteiskunnan ajasta? Millaisia aikoja on metsien historiassa tai metsähistoriassa? Miten dendrokronologian avulla voidaan tutkia ajallisia muutoksia? Miten ajan koettu kiihtyminen näkyy metsissä ja metsäsuhteissa? Metsät ovat aina Suomen kaltaisessa maassa ajankohtaisia. Millä tavalla juuri nyt on metsien aika?

Vastauksia näihin kysymyksiin pohdittiin seminaarissa pidetyissä esitelmissä. Ohessa on muutamia tiivistelmiä seminaarissa pidetyistä esitelmistä. Pidemmät tekstit tulevat myöhemmin ilmestyvään

Vuosilustoon. Seminaariosuus päätettiin Raimo Salon Kämppäemäntä-dokumenttielokuvalla vuodelta 2023. Elokuvan pituus on 50 minuuttia.

Heikki Roiko-Jokela avaamassa seminaaria.

Tapio Roiko-Jokela ja Jaana Laine. Tapio avusti tilaisuuden läpiviennissä.

AIKA JA METSÄSUHTEET

Aika on vaikeasti tavoitettavissa. Me elämme ajassa ja tunnistamme ajan tapahtumissa ja muutoksissa ympärillämme tai itsessämme.

Aika on mukana metsäkonflikteissa. Niissä metsän aika ja ihmisten eri tavoin arvostamat ajat kohtaavat. Metsä säilyttää ja kuvastaa yhteiskunnassa eri aikoina valinnoita arvoja ja tavoitteita. Nykyinen metsä onkin meitä edeltävien sukupolvien toiminnan muokkaamaa.

Ranskalaisen tutkija Fernand Braudel muotoili ajan kolme kestoja, joita voidaan soveltaa myös metsäsuhteisiin. Lyhyen keston aika kattaa yksilöiden ja tapahtumien ajan. Keski-pitkän keston ajalla tarkoitetaan yhteiskuntien aikaa, kuten rakenteita, instituutioita ja taloudellisia suhdanteita. Pitkän keston aika on muuttumatonta tai hyvin hitaasti muuttuvaa. Tähän sijoitetaan luonnon aika, kuten maaperä, vuoret, vesistöt.

Metsäsuhteet ovat havaittavissa kaikissa kolmessa ajan kestossa:

- 1) Metsäsuhteet muuttuvat lyhyen keston ajan henkilökohtaisten kokemusten kautta,
- 2) yhteiskunnan keskipitkän keston ajassa rakenteet ja instituutiot asettavat henkilökohtaisen kokemusten rajoja, ja
- 3) metsä kasvaa ja muuttuu luonnon pitkän keston ajassa.

Ilmastonmuutoksessa eri ajan kestot horjuvat ja muuttuvat. Luonnon muuttumattoman muutos aiheuttaa turvattomuutta ja ahdistusta.

*Yliopisto-opettaja, dosentti Jaana Laine,
LUT yliopisto*

*Väitöskirjatutkija Tuulikki, YTM Halla,
Itä-Suomen yliopisto*

*Väitöskirjatutkija Reetta Karhunkorva,
Itä-Suomen yliopisto, Metsämuseo Lusto.*

INARIN METSIEN KÄYTÖN KILPAILEVAT TUTKIMUSPROGNOOSIT ILMASTONMUUTOKSEN OLOISSA

Tutkin esimerkiksi tulevaisuustutkimuksen keinoin metsän-, laidun- ja ilmastonmuutostutkimuksessa tehtyjä Inarin metsänkäytön prognooseja. Prognoosit pyrkivät vaikuttamaan ihmisen toimintaan suhteessa metsään ja metsäaikaan tulevaisuusskenaarioiden kautta. Näin toiminta on myös elinkeino- ja kulttuuri-poliittista, ei pelkästään tieteellistä. Kontekstina on ilmastonmuutos, joka on muuttunut temporaalisilla skaaloilla prognoosista, jossain tulevaisuudessa sijaitsevasta uhasta nykyisyydessä käynnissä olevan muutokseksi.

Metsäammattilaisten ja metsäntutkijoiden näkökulmasta ilmastonmuutos johti metsän tärkeimmän resurssin, puun kasvun nopeutumiseen. Tämä huomio johti kiireen tuntuun ja vanhaan ajatukseen resurssien haaskautumisesta, kun metsiä ei päästä

tarpeeksi nopeassa tahdissa hyödyntämään. Poronhoidossa muutokset tuntuvat syvällisemmin, koska puiden kasvun sijaan metsää tarkastellaan laajemmin ekosysteeminä ja laitumena. Metsänpohjan kasvi-ekologisen koostumuksen muutokset vaikuttavat poronhoidon organisointiin ja kuluihin päinvastoin kuin metsätaloudessa: jäkälän biomassan köyhtyminen muun muassa varpuuntumisen ja laidunmaiden tallomisen myötä koetaan jopa eksistentiaalisena, kulttuurista uhkaava tekijänä.

Ratkaisuina ilmastonmuutoksen aiheuttamiin ongelmiin, poronhoito- ja laiduntutkimus joko esittää vanhan saamelaisen laiduntiedon palauttamista laidunten käytön ohjenuoraksi tai uusien poronhoitotapojen, esimerkiksi tarharuokinnan tehostamista. Metsäntutkimuspiirit tähtäävät metsien jatkuvaan

Seminaarin yleisöä ja alustajia, Jukka Nyysönen keskellä.

käyttöön, joko vanhoilla tukkipuumetsään tähtäävillä hoitotavoilla, tai vaihtoehtoisilla, kevyemmillä ja ekosysteemilähtöisillä hoitotavoilla, jotka rauhoittaisivat metsätalouden toimintaympäristön ja turvaisi niiden jatkuvan käytön.

Proгноosien erillisyyks ei lupaa paljoa toimintaympäristön rauhoittumisesta – kuten monessa tapauksessa kentälläkin, jossa kiistoja käydään. Ratkaisu ongelmiin tuntuu löytyvän varmimmin kilpailevan elinkeinon intensiteetin laskemisesta.

*Jukka Nyysönen, tutkimusprofessori,
Norsk institutt for kulturminneforskning,
Nordområdeavdeling, Tromssa, Norja*

YKSITYISMETSIIEN METSÄSUUNNITTELU JA METSÄTIETO AJASSA

Metsien käytön suunnittelun ja seurannan perustana on aina ollut tieto metsien nykytilasta ja käyttömahdollisuuksista. Valtaosa Suomen metsistä on yksityisten henkilöiden omistuksessa ja heidän tietotasonsa ja tietotarpeensa ovat erilaisia ja elävät ajassa. Myös yhteiskunnalla on intressi ohjata yksityismetsätaloutta eri tavoin, kuten lainsäädännön ja muun normiohjauksen, informaatio-ohjauksen (metsäsuunnittelu ja neuvonta) sekä taloudellisen ohjauksen kautta. Päätöksenteon ja operatiivisen toiminnan tueksi tarvitaan tila- ja metsikkötasolle paikannettua tietoa metsästä. Tämä tieto on muodostaa merkittävän metsätalouden tiedollinen perusinfrastruktuurin.

Yksityismetsien metsätiedon keruussa ja metsäsuunnittelussa voidaan erottaa aikajaksoja, joissa tiedonkeruun ja hyödyntämisen menetelmät ovat vaih-

delleet 10–20 vuoden aikajaksoilla. Metsästä kerättyä tietoa käytettiin 1900-luvulla pitkään yksittäisten tilakohtaisten metsätaloussuunnitelmien laadintaan. 1970-luvulta alkaen korostui alueellisen metsäsuunnittelun merkitys, kun tietoa alettiin kerätä kylittäin ja laadittiin alueellisia toimenpideohjelmia tilakohtaisten suunnitelmien ohella. Alueellinen toimintamalli säilyi vuosikymmenten ajan.

Metsätaloussuunnitelmat muuttuivat 1990-luvulla metsäsuunnitelmiksi, mikä kuvastaa metsänomistuksen monitavoitteisuuden ja metsäluonnon monimuotoisuuden huomioon otamista. Nämä loivat uusia vaateita kerättävälle tiedolle, samalla tarkennettiin myös puustotietojen keruuta. Tiedonkeruu tapahtui aina 2010-luvun alkuun saakka kuvioittain kattavana maastotyönä ja silmävaraisena arviointina.

Tällöin tiedonkeruussa siirryttiin edistyksellisiin kaukokartoitukseen ja mallinnukseen perustuviin menetelmiin, joita on edelleen kehitetty. 2010-luvun alussa tilakohtaisten metsäsuunnitelmien laadinta eriytettiin valtion varoin tehtävästä perustiedon keruusta markkinalähtöiseksi toiminnaksi.

Kuluneen 50 vuoden aikajaksolla tiedonkeruussa on tunnistettavissa useita muutostrendejä:

1. Kerättävän tiedon sisällölliset ja laadulliset muutokset: Puustotiedon rinnalla kerätään entistä enemmän tietoa metsän monimuotoisuudesta ja puustotiedon tarkkuus on parantunut.

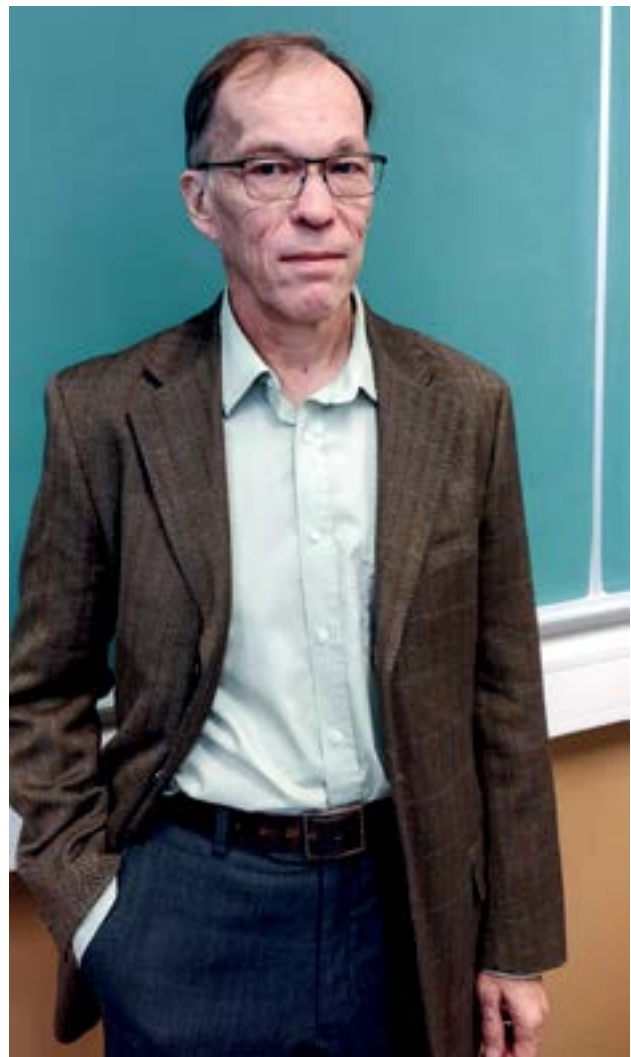
2. Tiedon tuotantoprosessin muutokset: Silmävaraisesta metsän arvioinnista on siirrytty mittauksiin, kaukokartoitukseen sekä mallien ja laskentajärjestelmien käyttöön. Kattavasta maastotyöstä on luovuttu ja prosessissa hyödynnetään aiemmin kerättyä ja muiden tahojen tuottamaa tietoa.

3. Tiedon kattavuus ja ajantasaisuus: Yhden omistajan metsätiedoista on siirrytty kyläkunnittain kerättävään ja lopulta alueellisesti/valtakunnallisesti ja kaikki omistajaryhmät kattaviin metsävaratietoihin. Määrävälein (10–15 vuoden välein) uusittavasta tiedonkeruusta on siirrytty jatkuvasti ajan tasalla pidettävään tietoon, jota täydennetään lyhyemmällä inventointikierrolla.

4. Tiedon avoimuus ja hyödyntäminen: ”Suljettu”, metsänomistajan luvalla toimijoiden ja muiden tahojen käytettävissä oleva metsätieto on avautunut laajempaan käyttöön ja sähköisten asiointipalvelujen kautta laajasti hyödynnettäväksi.

5. Metsäsuunnitelman roolin ja merkityksen muutos: Metsäkeskusten monopolina ollut metsäsuunnittelu on muuttunut markkinalähtöiseksi sähköiseksi ja muihin palveluihin dynaamisesti integroitavaksi omaisuudenhoitopalveluksi.

6. Tietojenkäsittelyn ja tiedonkeruun tekniikan muutokset: Keskustietokoneella tapahtuvasta käsittelystä maastossa on siirrytty mobiiliin tiedon-

Raito Paananen.

keruuseen ja reaaliaikaiseen tiedon päivitykseen, paperilomakkeista ja -kartoista maastotallentimiin, digitaalisiin karttoihin, GPS-paikannukseen ja laserkeilaukseen.

Vuosikymmenten aikana kehittynyt metsällisen tietoinfrastruktuurin tarkkuus ja monipuolisuus, kattavuus ja ajantasaisuus, tiedon tuotannon tehokkuus sekä laajemmat käyttömahdollisuudet luovat hyviä mahdollisuuksia metsäsektorin menestymiselle nyt ja myös tulevaisuudessa.

*Raito Paananen, MMM, metsänhoitaja,
metsätietopäällikkö, Suomen metsäkeskus*

METSÄUTOPIA 1800-LUVUN ALUSTA

FT Juha Forsberg esitteli Tukholman Riksarkivetista tekemänsä arkistolöydön, kustavilaisen kauden talouskirjailijan kapteeni Stephan Bennetin (1751–1810) kirjoittaman julkaisemattoman käsikirjoituksen Om Skogsbruket noin vuodelta 1808. Johdantoluvussa kirjoittaja loi katsauksen maailmanhistoriaan punaisena lankana peltoviljelyn aiheuttama metsien hävitys ja eläinlajien ahdinko. Bennet suositti Ruotsin siirtymistä kaskimenetelmiä hyödyntävään kiertoviljelykseen ja koko valtakunnan jakamista 1 000 tynnyrinalan eli noin 500 hehtaarin metsätalospalstoihin (skogsbruksplan). Yhden palstan pinta-alasta hän laski 300 tynnyrinalaa joutomaaksi ja 700 metsänkasvulle soveliaaksi maaksi. Jälkimmäinen jaetaan seitsemäänkymmeneen kymmenen tynnyrinalan suuruiseen alueeseen, joita hyödynnetään järjestelmällisesti kiertotalousperiaatteen mukaisesti. Työt vaatisivat ja alueen tuotto samalla elättäisi 78 ihmistä. Tarkka ohjeistus seitsemän vuoden varalle neuvoo, miten toisiaan seuraavat toimenpiteet, karsinta, puun kaato ja ajo, poltto, raivaus ja aitaus, kylvä, kyntö, korjuu jne., toteutetaan. Hiiltä tuottava kaskenpoltto toimeenpannaan kolmeen kertaan. Viljellään ruista, kauraa, ohraa, vehnää, pellavaa, naurista sekä rehukasveja.

Yhtä kymmenen tynnyrinalan laajuista aluetta hyödynnetään kuuden vuoden ajan, seitsemäntenä se jää vapaaseen metsänkasvuun. Kierto aloitetaan uudestaan 70 vuoden kuluttua. Metsistä, soista ja muista joutomaista otetaan irti kaikki se, mikä on saatavissa. Kerätään pihkaa, ojitetaan soita, poltetaan tervaa, poimitaan marjoja, louhitaan kiviainesta, sahataan puutavaraa, tuotetaan manufaktuuri-tavaroita. Bennet arvioi uuden talouden tuottavan suurta vaurautta. Koko valtakuntaan mahtuisi 180 000 metsätalospalstaa, jotka tarjoaisivat riittävän toimeentulon vähintään 14 miljoonalle ihmiselle. Hajasijoitettu metsätalousvaltio ei tarvitsisi pysyvää virkamieskuntaa tai armeijaa. Uuden talousmallin käyttöönotto edes pienemmässä mitassa yhdistettynä tavalliseen peltoviljelyyn jonkinlaisena ”sekatalousmallina” takaisi kirjoittajan mielestä sen, ettei Ruotsin tuolloin kolmen ja puolen miljoonan suuruisen

väestön tarvitsisi nähdä nälkää, ostaa ulkomaalaista leipää tai ottaa käyttöön köyhäinhoitoon tarkoitettuja ”halparuokia”.

Yhtäältä suunnitelmaa leimaa utilistinen ”kaikki irti metsästä” -mentaliteetti tarkkoine laskelmineen, toisaalta metsien suojelu, jossa huomioidaan myös linnut ja eläimet, jopa petoeläimet. Om Skogsbruket muistuttaa siitä, että luonnonsuojeluaatteen juuria pohjolassa voi hakea ainakin kustavilaiselta kaudelta ja valistusajalta saakka. Fysikoteologisen näkökulman mukaan maailma oli luotu ihmistä varten ja alkuperäisessä luomisjärjestyksessään tarkoituksenmukainen. Bennetin voi katsoa seuranneen wolffilais-linneläistä ajattelutraditiota, jossa tutkitaan ”Jumalan taloutta Luonnossa”. Kovin kritiikki suuntautui ”väärään kainilaiseen peltoviljelyyn” (det orätta Cainitiska Åkerbruket), jonka Bennet näki vieneen ihmiskunnan kehitystä väärään suuntaan, eniten Englannissa. Tavoitteena oli vääryyden oikaisu, metsien ennallistaminen, ihmisen palauttaminen takaisin luontoon.

Samoihin aikoihin suunnittelivat ns. utopistisocialistit Euroopassa omia ihanneyhteisöjään. Nämä syntyivät valistuksen pohjalta kehityksessä olevaa teollisuusyhteiskuntaa varten. Niin ikään valistuksen hyöty-, järki- ja tasa-arvoajatteluun pohjaava Om Skogsbruket rakensi metsien, metsätalouden ja kiertoviljelyn varaan. Kapteeni Stephan Bennetin tähän saakka tuntemattomana säilynyt teksti on kiinnostava puheenvuoro yli kahden vuosisadan takaa, iäkään puuuyksilön elinajan mitan takaa. Se voi antaa ajatteleminen aiheita, tarjota ”historian hiiltä”, myös nykyajan luonto- ja metsäkeskusteluun.

FT Juha Forsberg

Sattumia ja ydinpätevyyspuun hedelmiä

Professori h.c. Jyrki Kettusen kirjatutanto jatkuu muistelmateoksella Sattumainnovaattori. Leveässä formaatissa toteutettu kirja on poikkeuksellinen ulkoasultaan, mutta jatkaa kirjoittajan kartonkikansiin painettujen kirjojen materiaalivalintaa. Kirja-arvostelu Kettusen edellisestä teoksesta, emeritusprofessori Pekka Kaupin kanssa kirjoitetusta Vihreä kultakausi 1973-2008 -kirjasta, on Susikon numerossa 3/2022.

Metsä- ja teollisuushistorian kannalta Sattumainnovaattorin merkityksellisintä antia ovat henkilökohtaiset kuvaukset merkittävien teollisuusinvestointien suunnittelusta ja teollisuuden tutkimus- ja kehittämistyön toteutuksesta menneinä vuosikymmeninä. Tästä näkökulmasta näitä tapahtumia ei ole dokumentoitu muualla vastaavassa laajuudessa. Diplomityö Siperiaan rakennettavasta sellutehtaasta, akateeminen maailma Teknillisessä korkeakoulussa puunjalostuspuolella 50-luvun lopussa ja 60-luvulla ja pitkä pesti kasvuhakuisen Metsäliiton palveluksessa sidosryhmäyhteistöineen täydentävät historiankirjoitusta henkilökohtaisella näkökulmalla nimenomaan tutkimus- ja kehittämistyön osalta. Laaja-alaista näkemystä ja kokemusta on tarvittu projektien suunnittelussa, toteutuksessa kuin myös tulevien uhkien tiedostamisessa.

Kettusen lapsuuden ja nuoruuden muisteloissa on melkoinen kokoelma tapahtumia. Asioita, jotka varmasti ovat merkittävästi vaikuttaneet koko elämään, on kuvattu välillä lennokkaallakin tavalla. Sota, lähtö Viipurista, isä sodassa, ja isän kuulustelut sodan jäl-

keen ovat kirjan perusteella jääneet lapsuudesta vahvasti mieleen. Muutto paikkakunnalta toiselle useaan otteeseen on vaatinut omat ponnistuksensa. Lapsuudesta ja nuoruudessa monet asiat olivat sellaisia, jotka ovat olleet myöhemmin osoittautuneet merkitykselliseksi – ehkä hyvinkin toisenlaisissa yhteyksissä kuin voisi alkuperäisestä tapahtumasta ajatella. Muistelmateoksien tyyliin kirjassa on historialliselta merkitykseltään vähäisempiä asioita, jotka ovat lukijalle kuitenkin hyvin mielenkiintoisia tapahtumia. Myös joitakin, ehkä vaikeita asioita, jotka monella jäisivät kirjatekstissä käsittelemättä, on tässä tuotu esille.

Teollisuuden ja teknologian kehittämisen osalta on nuorempaa sukupolvea edustavana, ja tehdasteollisuuden ulkopuolella tulevana lukijana, hiukan vaikea arvioida yksityiskohtia sen aikaisessa toimintaympäristössä. Kettunen tuo esille kirjan alussa, että kirjan eri luvut kiinnostanevat eri ihmisiä, mutta aivan turhaan epäilee puun tuotteiksi jalostamisen kiinnostavuutta. Tehtaiden ja tuotteiden kehitystyössä kantavana teemana vaikuttaa olleen kilpailuedun löytäminen, oli sitten kyseessä linjaston häiriötön käynti, tuotteiden parempi laatu, niukkaressurssisuus tai teknologiavalinnan kustannustehokkuus. Ympäristöongelmien ratkaisu on puolestaan perustunut tosiasioiden tunnustamiseen ja proaktiivisuuteen ongelmien ratkaisussa minkä ansiosta esimerkiksi elohopea on poistunut metsäteollisuuden prosesseista, ja sellutehtaan jätevesikuorma on pudonnut murto-osaan.

Kirjan huippukohta, Jaakko Murron kolmessa vuorokaudessa vetämä sulfaattiselutehtaan esisuunnittelu, on suorastaan hiuksia nostattava. Tiukalla työtahdilla rutinoituneen johtajan ohjeistamana pystyttiin laskemaan sulfaattiselutehtaan mitoitus ja kustannusarvio sillä tavoin, että tehtaan valmistutua pystyttiin toteamaan työn pitäneen pääpiirteissään hyvin kutinsa. Tämän kokemuksen perusteella kehitettiin tehdassuunnittelun toimintamallia sillä tavoin, että se auttoi vastaavissa töissä useita vuosikymmeniä. Kettunen tuo kirjassa esille uuden tiedon merkitystä tehdassuunnittelussa. Konsultit pyrkivät usein tarjoamaan vakiintuneita ratkaisuja, joilla kilpailuedun saaminen olisi ollut vaikeaa.

Negatiiviset asiat kirjassa käsitellään kolmella rivillä kerrallaan. Sapiskaa saavat mm. pellervolainen yhteistyö toimialan kehittämisessä, yliopiston ulkopuolella menestymiskelvottomat tohtorit, omaa alaansa suppeasti tuijottavat professorit, jne. Joitakin antisankareita on jätetty nimeämättä. Negatiivisilla asioilla ei revitellä. Ne ja niiden merkitys vain todetaan lyhyesti.

Elämänsä aikana tapaamistaan lukuisista ihmisistä Kettunen alustaa: ”Muistijälki johtuu usein muusta kuin asiaosaamisesta. Mieliinpainuvaa voi olla tapa käsitellä asioita, huumori, ajattelun poikkeamiset, humanismi tai jokin muu yllättävä asia.” Tämä ohjanee yleisemminkin muistelmateosten sisältöä. Kettusen mukaan kokeneilta oppi käytännön realismia, mutta nuorilta poikkeavia näkemyksiä, ja he jäivät sen vuoksi mieleen. Kuten Vihreässä kultakaudessa, Kettunen antaa kunnian ihmisten ansioista nimeten heidät niin yksityiselämässä kuin töissäkin. Kirjan henkilöluettelossa on listattu reilut 250 nimeä, tosin listalla mukana olevat Stalin, Hoxha ja Gary Powers eivät kirjan perusteella ole henkilökohtaisia tuttuja.

Hyvin inhimillinen yksityiskohta on kuvaus Metsäliiton Selluloosan tutkimusjohtaja Gunnar ”Hemliga” Blomkvistista. Hän ei kirjan kuvauksen mukaan ollut ulosanniltaan sujuvimmasta päästä, mutta oli kirjannut muistiin hyviä ratkaisuja useisiin tehtaiden ongelmiin. Hänen muistionsa olivat kuitenkin jääneet esittämättä firman johdolle. Syyksi vaihtonaisuuteen Kettunen epäilee, että työuran varrella Blomkvistin esittämät ajatukset oli johdossa torjuttu

liian voimakkaasti, mikä on saanut hankalia ongelmia ratkaisseen asiantuntijan käpertymään kuoreen näkemystensä kanssa.

Sattuman merkitys tulee kirjassa esille joko itse sanalla mainittuna tai asiayhteydestä ymmärrettynä. Liike-elämän ja päätöksenteon raadollisuutta kuvaa maininnat Metsäliiton kemianteollisuuden ja aaltopahviliiketoiminnan myynnistä, kun konsernin kassa oli tyhjä ja ylin johto teki valintoja kehitettävien ja myytävien liiketoimintojen välillä paperiliiketoiminnan kasvun vauhdittamiseksi. Suolaa haavoihin hieroi se, että metsäkemian osalta kävi nopeasti ilmi, että mittavan tuotekehityksen hedelmät oli myyty pahasti alihintaan. Mielenkiintoinen on myös Kemin tehtaiden kehitystarina ja se, miksi Polar Queen suoltaa päällystettyä pintakartonkia aaltopahvipakkauksiin, eikä maitopurkeissa käytettävää nestepakkauskartonkia. Savolainen projekti oli myös Savon Sellu Oy. Lukijaa ohjeistetaan tarttumaan Heikki Haaviston Talonpojan muistelmiin, mikäli haluaa toisen mieliteen firman talousvaikeuksista 1990-luvulla.

Kokonaisuutena lähimpänä vertailukohtana tulee kirjasta lukijalle helposti mieleen Niilo Hakkaraisen muistelmateos Oravanpyörässä. Hakkaraisen teksti 30 vuoden takaa on Kettuseen verrattuna asiallisen kuivakkaa. Jos Kettunen ja Hakkarainen ovat kehittämisfilosofialtaan olleet erilaisia, myös paljon samaa löytyy kirjojen teemojen ohella näiden metsäteollisuusmiesten ajattelusta. Kustannusjahti kilpailutekijänä etunenässä. Olipa Nuuka-Niilo tarjonnut Jyrkille töitäkin, mutta mm. Yhtyneiden paperitehtaiden tiukka johtamiskuri ei houkuttanut vaihtamaan työnantajaa. Kettunen tuo kirjassa kuitenkin esille vilpittömän arvostuksensa Hakkarasta kohtaan.

Muumipappa ja meri, paras tutkimusta kuvaava kirja Kettusen esittämän mukaan, oli lahja mento-roitavalle väittelijälle. Erityisesti teollisuuden ympäristöasioissa pitkin tätäkin kirjaa tuntuu, että meren kanssa on tultu toimeen, kun entisestä vaiheesta uuteen perässä seurannut Mörkö on saatu yhteistyöhön kutakuinkin sopuisasti. Hyvistä ennakkosuunnitelmista, kuten Muumipapan majakan pienoismallista, ei ole ollut apua joka tilanteeseen, vaan kokemus on opettanut. Vahinko tai muu takapakki on lopulta ollut se, johon ei ollut valmistauduttu.

Kettusen yhteistyö Tarja Meristön kanssa tulevaisuudentutkimuksen parissa on tullut tutuksi monessa suomalaisyrityksessä ja julkisen sektorin organisaatioissa. Da Wo Oy:n tarina on kuvattu kirjassa yhdessä luvussa ”varalaskupaikkana”. Vaikka se sitä henkilökohtaisesti olisi ollut, Da Wo on ehtinyt tekemään merkityksellistä tulevaisuustyötä laajasti ja samalla tuomaan Suomessa esille tulevaisuustyön merkitystä ylipäätään päätöksenteon tukena.

Hiukan pinnan alla koko tekstissä kulkee arvostus käsillä tehtyä työtä kohtaan. Tämä ilmenee mm. kuvauksissa prosessiymmärrystä kehittäneistä kesätoista sokeritehtaalla, Jaakko Murrossa suunnittelu-pöydän ääressä, deskriptiivisen geometrian soveltamisessa tehtaan putkien poraamisessa, kalakaverin sanattomissa neuvoissa kalareissuilla, ja se huipentuu sunttikytkenän oppimisessa sähkötekniikan harjoitustöissä kertalaakista, kun labra pimeni. Ajatuksissa on jotain samaa kuin Pirsigin klassikossa Zen ja moottoripyörän kunnossapito tai Crawfordin Shop class as soulcraftissa.

Jos Kettusella on uransa aikana töissään ollut humanismia insinööritieteissä, niin kyllä hän on osan-

nut soveltaa insinööritieteitä humanismissakin. Se ilmenee vaikkapa toimintatavassa kirjaston lukupii-rissä paksun kirjan sattua kohdalle. Resurssiniukkuuden vallitessa on käytettävä tilanteeseen sopivia toimintatapoja. Osaamisensa Jyrki on tiivistänyt ydinpätevyyspuuhun. Sellainen kannattaa jokaisen tehdä itsestään, vaikka seinätauluksi.

Kirjoja on Kettuselta Sattumainnovaattorin viimeisen luvun perusteella tulossa lisää: Villin kalan keittokirja on lähes valmis ja yritysfuturologian kirja Meristön kanssa hakee vielä muotoaan. Ehkä runoja-kin saamme lukea jonakin päivänä. ”Ei ole vielä ilta, vaikka hämärtää.”

Sattumainnovaattori

Kirjailija(t)	Jyrki Kettunen
ISBN	9789526527802
Kustantaja	Da Wo Oy
Kieli	suomi
Sivumäärä	190
Julkaisuvuosi	2023

Nuutti Kiljunen

Juha Laitila

PUOLI VUOSISATAA MONESTA NÄKÖKULMASTA

Syksyn mittaan on ilmestynyt kaksi kirjaa, joissa tarkastellaan mennyttä puolta vuosisataa. Se on jakso, joka mukavasti innostaa muistelemisen lisäksi kirjaamaan asioita muillekin. Molemmissa kirjoissa on useita kirjoittajia. Esa Härmälä on toimittanut kirjan *Sukupolvemme suuret tarinat – 1950-lukulaiset matkalla avautuneeseen maailmaan*. Kustantaja on Väyläkirjat. Toinen kirja koostuu Hyytiälässä vuonna 1973 perusharjottelunsa suorittaneen metsäopiskelijakurssin kokemuksista. Kirjan *Hyytiälän kurssi 65 – puoli vuosisataa metsäisillä taipaleilla* toimittajat ovat Markku Kanninen, Antti Koskimäki, Pekka T. Rajala ja Risto Päivinen. Kirjan kustantaja on kurssi itse.

Kirjoissa tarkasteltu ajanjakso yhdistää. Kirjoja yhdistää myös kirjoittajien likimääräinen samanimäisyys; he ovat syntyneet 1940-luvun lopulla ja 1950-luvun alkuvuosina. He ovat joukkoa, joka on syntynyt suurten ikäluokkien syntymävuosia vuosia seuraavina vuosina.

Yhteistä on myös ajanjakson kuvailu suurten muutosten aikana. Sana murros tuodan esiin useamman kerran, Hyytiälä-kirjassa jo sen nimessä. Muutokset sekä yhteiskunnassa että teknisissä valmiuksissa kuvataan tarkoin. Kirjoittajien eläessä lapsuuttaan kaupungistuminen oli jo vauhdissa, mutta osassa maatamme elettiin vielä ilman sähköä. Työt tehtiin silloin vielä jossakin määrin ihmisvoimin. Nyt ihmiset ohjaavat enenevässä määrässä älylaitteiden avulla hyvin koneellista työskentelyä.

Erojakin on; kirjojen päänäkökulmat ovat erilaiset. Suurissa tarinoissa liikutaan lähes koko aika Suomen mittakaavassa ja tarkastellaan maatamme suhteessa muuhun maailmaan, ennen kaikkea Eurooppaan. Hyytiälä-kirjassa keskitytään metsäalaan.

Kirjoissa kuvatus aikakauden alussa elettiin jo vakaita rauhan vuosia. Jälleenrakentaminen oli loppuillaan. Sodista ei kuitenkaan ollut vielä perin pitkä

aika. Kun näitä kirjoja kirjoitettiin kylmä sota oli jo takana päin, mutta meneillään oli ja on edelleen oikeita ja raakoja sotia.

Yhteiskunnan rakennemuutoksen seurauksena työpaikkoja hävisi ja paljon. Työvoimaa oli vapaana ja kotimaan teollisuus ei vetänyt tarpeeksi väkeä. Tästä

aiheutui myös muuttoaalto Ruotsiin. Nyt maassamme eletään työvoimapulan aikaa. Tämä on vasta alkua; kun kirjottajien ikäluokat ovat hoivaiässä, tarvitaan maahamme satoja tuhansia uusia, yhteiskunnan pyöriä pyörimässä pitäviä ihmisiä.

Sukupolvemme suuret tarinat

Esa Härmälä ja tusina muuta omien alojensa huippuasiantuntijaa kuvailee kukin omaa erityisalaansa ja sen muutoksia. Lähtökohtana on maamme nousu sotavuosien jälkeisestä jälleenrakentamisesta vankaan elintason nousuun, jota riitti melkein puoli vuosisataa. Kansakunnan usko itseensä auttoi asiaansa ja sitä auttoi muualta saatu tunnustus vaikkapa Helsingin olympialaisten muodossa. Koulutusmahdollisuuksien lisääntyminen mahdollisti nousua. Oppikouluja perustettiin maaseudulle. Erityinen koulutusmahdollisuuksien parantaja oli peruskoulu. Tiedonvälityksen laajeneminen antoi mahdollisuuksia hankkia ja levittää tietoa. Televisio tuli osaksi arkea kirjoittajapolven lapsuudessa.

Suuret tarinat -kirjassa kuvaillaan aikakauden suuria yhteiskunnallisia ja poliittisia liikkeitä, joita taas voitiin seurata vaikkapa televisiosta. Vietnamin sodittiin. Sen vauhdittama syntyi rauhanliike ja hippiaate levisi Suomeenkin. Mustien taistelua oikeuksistaan seurattiin Suomessakin. 1960-luvun voimakkaita tapahtumia oli Tšekkoslovakian miehitys. Parikymmentä vuotta siitä eteenpäin koettiin Neuvostoliiton hajoaminen kaikkine seurauksineen.

1960-luvulla politiikka ja puoluepolitiikka tulivat kouluhin ja yliopistoihin, täällä rauhanomaisesti. Teiniliitosta tuli valtataistelun paikka. Kouluneuvostot perustettiin ja niistäkin tuli poliittisia kilpailukenttiä, enemmän kuin tarkoitettiin. Yliopistoista, korkeakouluista ja osakunnistakin tuli taistelutaniereita. Samalla ne tarjosivat hyviä foorumeita kasvaa poliittisiin tehtäviin. Suomeen syntyi jo 1950-luvulla myös aito protestipuolue, Suomen Pientalonpoikien Puolue, sittemmin Suomen Maaseudun Puolue, SMP.

Luonto ja luonnonsuojelu saivat tarvitsemaansa huomiota sekä kansainvälisissä mitoissa että maassamme. Rooman klubi herätteli. Suomessa Kojjärvi-liike oli mainitun järven suojelija, mutta se oli myös lähtökohtia nykyiselle ympäristöhallinnolle. Biodiversiteetti tuli käsitteenä ja sananakin käyttöön vasta kolmisenkymmentä vuotta sitten.

Energiäkysymyksiä kirjassa tarkastellaan monipuolisesti. Siinäkin tullaan metsien merkitykseen. Ydinvoima otettiin käyttöön. Siitä alettiin pyrkiä pois erityisesti muualla Euroopassa, kunnes se alkaa taas olla varteentottava vaihtoehto.

Kirjan pisimmässä luvussa kuvailee Hannu Valtanen metsäalaa otsikolla 'Metsäsektori – viennin veturista suojelun syövereihin'. Tämä osuus on tiivistelmä alan kehityksestä taustoineen ja siksi erinomainen kenelle hyvänsä metsäasioista kiinnostuneelle. Tarkastelussa kuvaillaan puuntuotantoa ohjelmineen. Niiden turvin on laajennettu metsiemme tarjoamia raaka-ainemahdollisuuksia. Vähin eriin tuli mukaan ympäristöstä huolehtiminen ja metsien sertifiointi. Metsäteollisuus kuvaillaan hyvin ja tiiviisti. Kolmen nykyisen suuren, UPM:n, Stora-Enson ja Metsä Groupin kehittyminen selostetaan. Myös metsäteollisuuden yhteistyö järjestöineen, nyt osa jo historiaan siirtyneinä, käydään läpi.

Maamme asettuminen osaksi Euroopan unionia on kirjan merkittävin yksittäinen kokonaisuus. Sitä kuvailevat asiassa keskeisesti toimineen henkilöt, Esa Härmälän ollessa heistä yksi. Liittyminen Euroopan unioniin kuvaillaan tarkasti vaiheittain. Tässä tulee hyvää tietoa myös maamme maatalouden haasteista ja kehityksestä. Kirjan nimen mukaan ollaan matkalla avautuneeseen maailmaan. Euroopan ulkopuolella ei juurikaan liikuta, mutta Eurooppaa ja unionia kuvaillaan kiitettävän perusteellisesti.

Kirjoittajien tehtävistä johtue eniten esillä ovat maa- ja metsätalous. Kirjoittajat ovat paljonkin julkisuudessa esiintyneitä. Kaksi kirjan päättävää tekijää ehkäpä eniten. He ovat Helena Petäistö, jolta tulee melkein pä jännityskertomuksia toimittajan työstä.

Hänen mukanaan liikutaan aivan muissa asioissa kuin maa- ja metsätaloudessa. Keskeinen havainto: ”Minun vahvaksi sukupolvikokemukseksi tuli seurata aitiopaikalta sekä Euroopan yhdentymisen kehitystä että Suomen matkaa periferiasta kohti Euroopan ydintä”.

Kirjan päättää Esko Aho, joka tiivistää puolen vuosisadan keskeiset asiat otsikon Kreivin aikaan alle. Hän viittaa tässä kreivi Pietari Braheen (1602–1680), jonka toimiessa Suomen kenraalikuvernöörinä maamme kehitettiin voimaperäisesti. Ahon mielestä viisikymmenlukulaiset syntyivät Kreivin aikaan, koska suomalainen yhteiskunta eli historiansa onnellisinta aikaa 1950-luvulla.

Puoli vuosisataa metsäisillä taipaleilla

Vuonna 1972 metsäopintonsa aloittanut Hyytiälän kurssi 65 teki perusharjoittelunsa kesällä 1973. Pari vuotta sitten, vuotuisella kurssilounaallaan, tämä joukko päätti kirjata vaiheitaan kirjaksi. Hyytiälän kesä on joukkoa vahvasti yhdistävä tekijä, joten tämä kirja ei ole ensimmäinen laatuaan. Yhtenä esikuvana oli Sulo Emil Multamäen ja Erkki Laitakarin vuonna 1966 toimittama kirja harjoittelusta kesällä 1912 Hyytiälässä ja kurssilaisten vaiheista sen jälkeen. Se oli Hyytiälän kurssi numero kolme.

Nyt liki kolmekymmentä Hyytiälässä kesällä 1973 harjoitelleen kurssin osanottajaa kirjoitti vaiheistaan

metsäalalla. Kirjan aluksi esitellään kaikki kurssin opiskelijat. Osa opiskeli syksystä 1972 asti valmistumiseensa asti tiiviinä yhteisönä. Tämän kurssin matkassa pienenkin ajan viivähtäneet esitellään.

Metsänhoitajaksi 1970-luvulla voi opiskella ainoastaan Helsingin yliopistossa. Metsäopinnot tulivat Helsingin yliopiston ohjelmaan vuonna 1908. Perusharjoittelu osin käytännön metsätöitä tehden on kuulunut ohjelmaan. Kesää Hyytiälässä silmäilläään ainekursseittain. Ne ovat metsänhoito, suometsätiede, metsänarvioimistiede ja metsäteknologia. Samalla annetaan kuva, minkälainen paikka Hyytiälä

on. Vieläkin käytössä olevat hirsirakennukset otettiin käyttöön vuonna 1912. 1950-luvulla rakennettiin Instituutiksi nimetty rakennus. Sekin on edelleen käytössä. 1970-luvulla rakennettiin uusia rakennuksia, jotka tulivat käyttöikänsä päähän ja purettiin. Tänä vuonna valmistuivat tämän ajan ja tulevaisuuden vaatimukset täyttävät rakennukset.

Metsäopintoihin kuuluu muutaman vuoden mittaan muitakin harjoitteluosuuksia kuin perusharjoittelu. Selostukset niistä antavat hyvän kuvan metsätaloudesta ja kirjoittajat ottavat myös kantaa eri toimialojen kehitykseen näihin päiviin asti. Vuosikursseilla on tapana tehdä retkeily, Forstcursio, ulkomaille. Vuonna 1975 se suunnattiin Tšekkoslovakiaan. Osa retkeläisistä palasi omille jalanjäljilleen vuonna 2013.

Kukin Hyytiälän kurssi kokoontuu vuosittain kurssilounaalle. Tämän kurssin lounaita kuvaillaan. Kunkin lounaan puheenaiheet, joista kirjassa on tiivistelmiä, ovat verratonta ajankuvaa. Lounaiden lisäksi kokoonnutaan kymmenvuotistapaamisiin ja joskun niiden välilläkin. Tapaamiset ovat useimmiten Hyytiälässä, mutta muuallakin on liikuttu. Toinen toistensa tapaamien ohella kokoontumisiin kuuluu metsällistä ohjelmaa. Selostukset antavat kuvaa metsätalouden kehityksestä.

Kurssin 19 opiskelijaa kirjoitti vaiheistaan opintovuosistaan alkaen näihin päiviin. Tämä osa kirjaa on hyvää henkilöhistoriaa, mutta näistä selostuksista saa erinomaisen kuvan metsätalouden kehityksestä. Niin monella alalla joukko toimi. Metsäntutkimus saa osansa. Tietokoneiden tulo metsäalalle kuvailaan. Metsätalouden koneellistaminen, joka oli saanut vauhtia 1960-luvulla, selostetaan perusteellisesti. Ympäristö- ja ilmastokysymysten painoarvo saavat ansaitsemansa huomion sekä joukon töissä että tässä kirjassa. Metsien arviointi ja yhä suuremman merki-

tyksen saava metsävaratieto saavat osansa. Metsien hoidon kehitys on läpikäyvä aihe.

Kirjoittajat toimivat likimain kaikissa metsäalan organisaatioissa, joten niiden vaiheet ja muutokset kuvaillaan. Niinpä esitellään tutkimusorganisaatiot, metsänhoitoyhdistykset, piirimetsälautakunnat seuraajineen, Tapio, metsäteollisuusyhtiöt, metsäoppilaitokset ja Metsähallitus. Osa joukosta toimi kehitystehtävissä, joten heidän kokemuksensa eri puolilla maailmaa antavat vakuuttavan kuvan toimialan kansainvälisyydestä. Itse metsäopintojen kehitys vuosikymmenten mittaan kerrataan.

Opiskelijaelämän ja metsäalan kokonaisuuden ohessa on myös kiintoisia yksityiskohtia. Niinpä kirjassa on katsaus kuningatar Elisabeth II:n vierailusta suomalaisessa metsässä vuonna 1976. Suomen puolesta isäntänä toimi tasavallan presidentti Urho Kekkonen. Presidentti puolisoineen on saanut ja saa edelleen joulukuusen Metsäylioppilaat ry:ltä. Kunniatehtävä oli tällä kurssilla vuonna 1974. Viemisen ohella otetaan kantaa metsätalouteen ja tuolloin aiheena oli Lapin metsäpolitiikka. Kannanotto on kirjassa.

Opiskelijaelämän politisoituminen Kaisaniemessä Metsätalolla, jossa oli opintojen pääpaikka, ei ollut kovin voimakasta, vaikka kiihkeitä aikoja elettiin muutamien satojen metrien päässä. Sille ei ilmeisesti ollut metsäopiskelijoissa vastakaikua.

Hyytiälän kurssin 65 kirja tehtiin ja painatettiin kurssin kustantamana lähinnä kurssilaisille itselleen. Metsäalan keskeisissä kirjastoissa, kuten Viikin kampuskirjastossa se on. Lähikuukausina kirjasta on tarkoitus tehdä sähköinen versio, joka on luettavissa e-kirjana verkossa.

Antti Koskimäki

*Hiilimiilun sytytys Malmbäckassa hyvässä alussa.
Chris Selenius tarkastelee tilannetta.
Kuva: Antti Koskimäki.*